

Briseļē, 23.4.2018.
COM(2018) 214 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

Trauksmes cēlēju aizsardzības stiprināšana ES līmenī

1. Ievads

Pēdējos gados un mēnešos notikušie lieli skandāli — no *LuxLeaks* līdz Panamas un “Paradīzes dokumentiem”, Dīzeļgeitai vai *Cambridge Analytica* lietai — ir pievērsuši mūsu uzmanību tam, kā pārkāpumi organizācijās vai uzņēmumos gan publiskajā, gan privātajā sektorā var nopietni kaitēt sabiedrības interesēm. Daudzos gadījumos šie skandāli un videi, sabiedrības veselībai un drošībai, kā arī ES publiskajām finansēm nodarītais kaitējums ir kļuvuši zināmi, pateicoties cilvēkiem, kuri sāk runāt, sastopoties ar pārkāpumiem sava darba kontekstā. Šie trauksmes cēlēji bieži riskē ar karjeru un iztiku un dažos gadījumos cieš smagas un ilgstošas finansiālas, veselības, reputācijas un personiskas sekas. Lai novērstu pārkāpumus un aizsargātu sabiedrības intereses, svarīgi ir pārliecināties, lai tie, kuri vēlas ziņot, ir pienācīgi aizsargāti.

Trauksmes cēlēji ir arī būtisks pētnieciskās žurnālistikas avots. Trauksmes cēlēji bieži vēršas pie žurnālistiem, kad viņu bažas par pārkāpumiem netiek risinātas un vienīgā iespēja ir ziņot par tiem. Pētnieciskās žurnālistikas sarguņa lomas pasargāšanai demokrātiskā sabiedrībā ir nepieciešams ne vien aizsargāt tā avotu konfidencialitāti, bet arī pasargāt trauksmes cēlētus pret atreibību, ja ir atklāta viņu identitāte.

Šajā kontekstā Komisija izveido politikas sistēmu, lai stiprinātu trauksmes cēlēju aizsardzību ES līmenī, un iesniedz priekšlikumu “Direktīvai par personu, kas ziņo par Savienības tiesību pārkāpumiem, aizsardzību”¹. Šim nolūkam tā balstās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru saistībā ar tiesībām uz vārda brīvību un Eiropas Padomes 2014. gada Ieteikumu par trauksmes cēlēju aizsardzību², paredzot principus, uz ko valstis var atsaukties, ieviešot un pārskatot noteikumus par trauksmes cēlējiem, kuri ziņo vai atklāj informāciju par apdraudējumiem vai kaitējumu sabiedrības interesēm³. Šie principi ietver būtiskas sastāvdaļas efektīviem un līdzsvarotiem noteikumiem, kas pasargā patiesus trauksmes cēlētus, vienlaikus sniedzot garantijas un aizsardzības līdzekļus tiem, kuri cietuši no neprecīziem vai ļaunprātīgiem ziņojumiem⁴.

Pēdējo gadu laikā vairākas ES dalībvalstis ir ieviesušas dažus no šiem standartiem. Dažās dalībvalstīs ir ieviesti visaptveroši tiesību akti⁵. Citas dalībvalstis nodrošina aizsardzību tikai atsevišķās nozarēs, piemēram, tikai cīņā pret korupciju vai valsts sektorā. Dažas dalībvalstis apsver jaunus tiesību aktus, lai ieviestu vai stiprinātu trauksmes cēlēju aizsardzību.

Trauksmes cēlēju aizsardzības elementi jau ir ieviesti īpašos ES instrumentos tādās jomās kā finanšu pakalpojumi, transporta drošība un vides aizsardzība, kur steidzami bija nepieciešams

---

¹ COM(2018) 218.

² https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016805c5ea5

³ Skatīt arī Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas Rezolūciju 2170 (2017) “Promoting integrity in governance to tackle political corruption” <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23930&lang=en> un

Rezolūciju 2060 (2015) “Improving the protection of whistle-blowers” <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=21931&lang=en>

⁴ Trauksmes cēlēju aizsardzības standarti ir sīkāk izklāstīti starptautiskos instrumentos, piemēram, ANO 2004. gada Pretkorupcijas konvencijā, kuras puses ir ES un visas tās dalībvalstis, un Eiropas Padomes 1999. gada Civiltiesību pretkorupcijas konvencijā un Krimināltiesību pretkorupcijas konvencijā.

⁵ Francija, Ungārija, Īrija, Itālija, Lietuva, Malta, Nīderlande, Zviedrija, Slovākija un AK.

nodrošināt, ka Savienības tiesības tiek pareizi īstenotas. Direktīva par komercnoslēpumiem⁶ aizsargā trauksmes cēlētus, kuri izpauž komercnoslēpumus, lai aizsargātu sabiedrības intereses, atbrīvojot viņus no atbildības.

Kopumā šobrīd ES pieejamā trauksmes cēļu aizsardzība dalībvalstīs ir sadrumstalota un nevienmērīga dažādās politikas jomās. Trauksmes cēļu atklātie nesenie skandāli, kam bija pārrobežu ietekme, parādīja, kā nepietiekama aizsardzība vienā valstī var ne vien negatīvi ietekmēt ES politikas funkcionēšanu tajā, bet arī izplatīties uz citām valstīm un visā ES.

Saskaņā ar 2017. gada Īpašo Eiroparometra aptauju par korupciju⁷ aptuveni katrs trešais Eiropas iedzīvotājs (29 %) uzskata, ka par korupciju neziņo tikai tāpēc, ka ziņotājiem nav nodrošināta aizsardzība. Komisijas 2017. gada sabiedriskajā apspriešanās⁸ visbiežāk norādītais iemesls tam, kāpēc darbinieki neziņo par pārkāpumiem, bija bailes par juridiskām un finansiālām sekām.

Bailes no attriebības nereti ir pamatotas. 2016. gada Globālā biznesa ētikas aptauja⁹, kurā piedalījās vairāk nekā 10 000 darbinieku privātajā, valsts un bezpeļņas sektorā 13 valstīs, liecināja, ka 33 % darbinieku bija novērojuši pārkāpumus, 59 % par to ziņoja un 36 % no viņiem cieta no attriebības.

Pārliecības trūkums par ziņošanas lietderību ir konstatēts Īpašās Eiroparometra aptaujas 470 secinājumos: neziņošanas par korupciju divi visbiežākie iemesli bija: i) grūtības kaut ko pierādīt (45 %); un, ii) pat ja pierādījumi bija pieejami, atbildīgie netiktu sodīti (32 %).

Tāpat potenciālie trauksmes cēļi, kuri novēro prettiesiskas darbības un uzskata, ka par tām ziņot ir droši, to nedara, jo gluži vienkārši nezina, kur un kā ziņot. 49 % respondentu 2017. gada Īpašajā Eiroparometra aptaujā par korupciju nezināja, kur varētu ziņot par korupciju, ja viņi ar to saskartos vai būtu tās liecinieki. Tikai 15 % Komisijas apspriešanās respondentu zināja par spēkā esošiem noteikumiem par trauksmes cēļu aizsardzību savā valstī.

Nepilnīgu ziņošanu veicina arī sociāli kultūras faktori, jo īpaši dziļi iesakņojušies sociālie priekšstatī par trauksmes cēļiem¹⁰. Bailes no sliktas reputācijas bija trešais svarīgākais iemesls, ko minēja Komisijas apspriešanās saistībā ar to, kāpēc darbinieki neziņoja par pārkāpumiem.

ES iestādes un daudzas ieinteresētās personas ir aicinājušas ieviest spēcīgāku trauksmes cēļu aizsardzību ES līmenī. Eiropas Parlaments¹¹ 2017. gada janvārī un oktobrī aicināja Komisiju līdz 2017. gada beigām iesniegt horizontālu likumdošanas iniciatīvu, lai trauksmes cēļiem

---

⁶ Direktīva (ES) 2016/943 (2016. gada 8. jūnijs) par zinātības un darījumdarbības neizpaužamas informācijas (komercnoslēpumu) aizsardzību pret nelikumīgu iegūšanu, izmantošanu un izpaušanu, OV L 157, 1. lpp.

⁷ https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2176_88_2_470_ENG

⁸ http://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=54254

⁹ ECI (2016), *Global Business Ethic Survey, Measuring Risk and Promoting Workplace Integrity* http://www.boeing.com/2016_Global_Ethics_Survey_Report.pdf. Globālo biznesa ētikas aptauju finansē nozare.

¹⁰ *Transparency International (2013), Whistleblowing in Europe: Legal protections for whistleblowers in the EU.*

¹¹ Attiecīgi Eiropas Parlamenta 2017. gada 24. oktobra rezolūcija par likumīgiem pasākumiem, ar kuriem aizsargā trauksmes cēlētus, kas, atklājot uzņēmumu un publisko iestāžu konfidenciālu informāciju, darbojas sabiedrības interesēs (2016/2224(INI)) un Eiropas Parlamenta 2017. gada 20. janvāra rezolūcija par trauksmes cēļu nozīmi ES finanšu interešu aizsardzībā (2016/2055(INI)).

garantētu augstu aizsardzības līmeni ES gan valsts, gan privātajā sektorā, kā arī valstu un ES iestādēs. Padome 2016. gada 11. oktobra Secinājumos par nodokļu caurskatāmību¹² mudināja Komisiju izpētīt ES turpmākas rīcības iespējas. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas un arodbiedrības ir konsekventi aicinājušas ieviest ES mēroga tiesību aktus, lai aizsargātu trauksmes cēlētus, kuri rīkojas sabiedrības interesēs¹³.

2. Trauksmes cēlēju aizsardzības ES līmenī pievienotā vērtība

Saskaņā ar Komisijas priekšsēdētāja Junkera apņemšanos, ko viņš izteica Nodomu vēstulē, kas papildina 2016. gada runu par stāvokli Savienībā¹⁴, Komisija ir novērtējusi turpmākas rīcības darbības jomu, lai stiprinātu trauksmes cēlēju aizsardzību ES līmenī.

ES tiesību aktu izpildes stiprināšana un vārda brīvības aizsardzība

Komisijas novērtējums liecina, ka pastāvošie trūkumi un trauksmes cēlēju aizsardzības nevienmērīgais raksturs kavē ES noteikumu piemērošanu. Jomās, kur Savienības tiesību aktu pārkāpumus bieži ir grūti atklāt, trauksmes cēlējiem var būt liela nozīme. Nodrošinot, ka trauksmes cēlēji jūtas droši ziņot, var panākt efektīvu tādu Savienības tiesību aktu pārkāpumu atklāšanu, izmeklēšanu un sodīšanu, kas citādi varētu radīt nopietnu kaitējumu sabiedrības interesēm.

Spēkā esošie ES noteikumi trauksmes cēlēju aizsardzības jomā bija izstrādāti, reaģējot uz skandālu sekām un jaunatklātiem izpildes trūkumiem noteiktās nozarēs. Piemēram, ES pievērsās trauksmes cēlēju aizsardzībai finanšu pakalpojumu nozarē pēc finanšu krīzes, kas atklāja nopietnus trūkumus ES noteikumu piemērošanā¹⁵. Komisijas novērtējums liecina, ka ir pienācis laiks rīkoties proaktīvi un izmantot trauksmes cēlēju aizsardzību kā Savienības tiesību aktu piemērošanas sistēmisku daļu ne tikai jomās, kurās jau ir izdarīts nopietns kaitējums sabiedrības interesēm, bet arī novēršanas mērķiem.

Trauksmes cēlēju aizsardzības stiprināšana īsteno Komisijas apņemšanos pievērst lielāku uzmanību izpildei, lai kalpotu vispārējām interesēm, kā norādīts 2016. gada Paziņojumā “*ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu*”¹⁶. Labāka trauksmes cēlēju aizsardzība var sniegt labumu visu Eiropas iedzīvotāju ikdienas dzīvei un labklājībai, palīdzot novērst nopietnus riskus sabiedrības interesēm, kas var izplatīties arī ārpus valsts robežām. Turklāt Komisijas apspriešanās parādīja ārkārtīgi spēcīgu atbalstu juridiski saistošiem minimālajiem standartiem trauksmes cēlēju aizsardzībai Savienības tiesību aktos, jo īpaši cīņā pret krāpšanu, korupciju, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, to apiešanu, kā arī vides aizsardzības un sabiedrības veselības un drošības jomā.

¹² <http://www.consilium.europa.eu/lv/press/press-releases/2016/10/11-ecofin-conclusions-tax-transparency/>

¹³ Piemēram, *Transparency International*, *European Public Service Union* un Eiropas Žurnālistu federācija. *Eurocadres* lūgumrakstā savāca vairāk nekā 81 000 parakstu un vairāk nekā 80 attiecīgo organizāciju atbalstu <https://act.wemove.eu/campaigns/whistleblowers>.

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/state-union-2016_lv. Šo apņemšanos atkārtoti apstiprināja Komisijas 2017. un 2018. gada darba programmās https://ec.europa.eu/info/test-strategy/strategy-documents_lv, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/cwp_2018_lv.pdf

¹⁵ Paziņojums (8.12.2010.) par sankciju režīmu pastiprināšanu finanšu pakalpojumu nozarē, COM(2010) 716 *final*.

¹⁶ 2017/C 18/02.

Turklāt spēcīga trauksmes cēlēju aizsardzība ES līmenī garantē tiesības uz vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu brīvību, kas nostiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 11. pantā. Tas ievieš Komisijas apņemšanos rīkoties saistībā ar 2016. gada novembra otro Ikgadējo kolokviju par pamattiesībām attiecībā uz “Plašsaziņas līdzekļu plurālismu un demokrātiju”¹⁷. Trauksmes cēlēji izrādīs lielāku vēlmi runāt ar pētnieciskajiem žurnālistiem, ja viņi ir pasargāti no attriebības un ir zināma juridiskā noteiktība, kas nepieciešama, lai viņi pieņemtu informētu lēmumu, pilnībā apzinoties tiesības un pienākumus.

Labāka ES finanšu interešu aizsardzība

Paredzot spēcīgu trauksmes cēlēju aizsardzību, kas ir plašāka par aizsardzību, kas jau šobrīd ir nodrošināta ES iestāžu darbiniekiem, var ļaut vieglāk atklāt, novērst un atturēt krāpšanu, korupciju, ļaunprātīgas darbības un citas prettiesiskas darbības, kas ietekmē ES finanšu intereses, tādējādi stiprinot attiecīgo izpildes sistēmu. Šobrīd šīs sistēmas pamatā ir valstu iestāžu un Eiropas Biroja krāpšanas apkarošanai (OLAF) darbs. Nākotnē to papildus sekmēs Eiropas Prokuratūra (EPPO), kura izmeklēs noziegumus, kas ietekmē ES budžetu, un sodīs par tiem.

Kas attiecas uz ES iestādēm un struktūrām, ES iestāžu darbinieki bauda trauksmes cēlēju aizsardzību saskaņā ar Eiropas Savienības Civildienesta noteikumiem un Pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību. Kopš 2004. gada Padomes Regula (EK, Euratom) Nr. 723/2004¹⁸ grozīja Civildienesta noteikumus, tostarp noteica kārtību, kādā jāziņo par krāpšanu, korupciju vai nopietnu pārkāpumu, un paredzēja aizsardzību ES iestāžu darbiniekiem, kas ziņo par pārkāpumiem, pret negatīvām sekām.

Godīga un labi funkcionējoša vienotā tirgus sekmēšana

Stabila trauksmes cēlēju aizsardzība var vairākos veidos veicināt vienotā tirgus funkcionēšanu.

Trauksmes cēlēji var palīdzēt risināt nepietiekamu publisko iepirkumu noteikumu izpildi no valstu iestāžu un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju puses¹⁹. Tas savukārt var uzlabot organizāciju integritāti un pārskatatbildību valsts un privātajā sektorā un palīdzēt novērst un atklāt korupciju un citus pārkāpumus. Jo īpaši neatklāta korupcija izsmel ieņēmumus un budžetus, kā rezultātā valsts sektorā ir nepietiekami līdzekļi, izkropļo valsts ieguldījumus un kavē tautsaimniecības izaugsmi, izraisot nenoteiktību uzņēmējdarbībā, palēninot procesus un radot papildu izmaksas²⁰.

Trauksmes cēlēju aizsardzība arī palīdzēs nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus, kas nepieciešami, lai vienotais tirgus pareizi funkcionētu un uzņēmumi darbotos veselīgas

¹⁷ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

¹⁸ Padomes Regula (EK, Euratom) Nr. 723/2004 (2004. gada 22. marts), ar ko groza Eiropas Kopienu Civildienesta noteikumus un Kopienu pārējo darbinieku nodarbināšanas kārtību, OV L 124, 27.4.2004., 1. lpp. (sk. 22.a, 22.b un 22.c pantu).

¹⁹ 2017. gada pētījumā Komisijai potenciālie zaudētie ieguvumi trauksmes cēlēju aizsardzības trūkuma dēļ tika lēsti EUR 5,8 līdz EUR 9,6 miljardu apmērā ik gadu kopumā visai ES, *Milieu* (2017), “Estimating the economic benefits of whistleblower protection in public procurement” <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d5955bd-9378-11e7-b92d-01aa75ed71a1/language-en>

²⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_en.pdf

konkurences vidē. Stingru trauksmes cēlēju aizsardzības noteikumu ieviešana var palīdzēt uzlabot uzņēmumu spēju agrīni atklāt un pārtraukt ļaunprātīgu darbību un novērst turpmāku ekonomisko un reputācijas kaitējumu.

Iekšējā informācija ir būtiska, lai konstatētu Savienības konkurences tiesību aktu pārkāpumus, tostarp valsts atbalsta noteikumu pārkāpumus. Tas palīdzētu aizsargāt tirgu efektīvu funkcionēšanu Savienībā, nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem un ieguvumus patērētājiem. Attiecībā uz konkurences noteikumiem, kas piemērojami sabiedrībām, trauksmes cēlēju aizsardzība papildinās ES iecietības politiku, kas piešķirs kartelī iesaistītiem uzņēmumiem, kas paši par sevi paziņo un nodod pierādījumus, pilnīgu neaizskaramību vai soda naudas samazinājumu. Šo politiku 2017. gadā stiprināja: i) ierosinātā direktīva, kas valstu konkurences iestādēm ļaus kļūt par efektīvākiem izpildītājiem un kurā paredzēta noteikta aizsardzības forma pirmā uzņēmuma darbiniekiem, kas sadarbojas izmeklēšanā²¹, un ii) tiešsaistes rīks, ko var izmantot, lai anonīmi paziņotu Komisijai par pretmonopola tiesību aktu pārkāpumiem²². Ziņošana par valsts atbalsta noteikumu pārkāpumiem samazina risku, ka dotācijas varētu izkropļot konkurenci vienotajā tirgū. Jo īpaši trauksmes cēlējiem var būt liela nozīme, ziņojot par prettiesiski piešķirtu atbalstu un informējot par neatbilstošu atbalsta izlietojumu, gan valsts, gan reģionālā, gan vietējā līmenī.

Veicinot korporatīvo pārredzamību, sociālo atbildību un finansiālos un nefinansiālos rezultātus, trauksmes cēlēju aizsardzība var papildināt pasākumus, kas paredzēti, lai uzlabotu uzņēmējdarbības pārredzamību par sociāliem un vides jautājumiem²³ un sekmētu Komisijas mērķi izstrādāt vispārēju un visaptverošu ES stratēģiju par ilgtspējīgām finansēm, kā izklāstīts tās Rīcības plānā videi draudzīgākai un tīrākai ekonomikai²⁴.

Efektīva trauksmes cēlēju aizsardzība var atbalstīt Komisijas darba kārtību, lai nodrošinātu godīgāku nodokļu sistēmu ES, kā izklāstīts Paziņojumā, reaģējot uz “Panamas dokumentu” skandālu²⁵. Trauksmes cēlējiem var būt kritiski svarīga nozīme, palīdzot valsts iestādēm atklāt nodokļu shēmas, kas ļauj nemaksāt vai apiet nodokļus, radot negodīgu nodokļu konkurenci un zaudētus nodokļu ieņēmumus dalībvalstīm un kopējam ES budžetam. Tas papildina nesenās ES iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot pārredzamību dažādās politikas jomās un nodokļu informācijas apmaiņu, piemēram: i) jaunus noteikumus par nodokļu nolēmumiem²⁶, ii) priekšlikumu, ar ko paredz nodokļu starpniekiem, piemēram, nodokļu konsultantiem, grāmatvežiem, bankām un juristiem, izpaust nodokļu plānošanas shēmas nodokļu administrācijām²⁷, un iii) jaunus noteikumus, kas paredz lieliem starptautiskiem uzņēmumiem

²¹ 2017. gada 22. marta Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par apstākļu nodrošināšanu nolūkā dot dalībvalstu konkurences iestādēm iespēju efektīvāk izpildīt konkurences noteikumus un par iekšējā tirgus pienācīgas darbības nodrošināšanu, COM(2017) 142 *final* — 2017/0063 (COD).

²² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-591_lv.htm

²³ Direktīva 2013/34/ES (2013. gada 26. jūnijs) par noteiktu veidu uzņēmumu gada finanšu pārskatiem, konsolidētajiem finanšu pārskatiem un saistītiem ziņojumiem (OV L 182, 19. lpp.) un Paziņojums par nefinanšu ziņošanas pamatnostādņēm (2017/C 215/01).

²⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52018DC0097>

²⁵ 2016. gada 5. jūlija Paziņojums par papildu pasākumiem, lai veicinātu pārredzamību un cīņu pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un pret nodokļu apiešanu, COM(2016) 451.

²⁶ Padomes Direktīva 2015/2376 (2015. gada 8. decembris), ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES attiecībā uz obligāto automātisko informācijas apmaiņu nodokļu jomā, OV L 332/1.

²⁷ Priekšlikums Padomes Direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/16/ES attiecībā uz obligāto automātisko informācijas

apmaiņu nodokļu jomā saistībā ar ziņojamām pārrobežu shēmām COM(2017) 335 *final*

sniegt nodokļu administrācijām informāciju par to, kur tie gūst peļņu un kur maksā nodokļus²⁸. Tāpat tas papildina: i) ierosināto noteikumu par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas novēršanas stiprināšanu, nodrošinot, ka nodokļu iestādēm ir piekļuve svarīgai informācijai, kas ļauj apkarot nodokļu nemaksāšanu un apiešanu, izmantojot ārzonas fondus,²⁹ un ii) plašākus centienus izveidot godīgāku uzņēmumu ienākuma nodokļu vidi ES³⁰.

Spēcīga trauksmes cēlēju aizsardzība tādās jomās kā produktu drošība, sabiedrības veselība un patērētāju aizsardzība, transporta drošība, vides aizsardzība, kodoldrošums, pārtikas un barības drošība, dzīvnieku veselība un labturība, privātās dzīves un personas datu aizsardzība un tīkla un informācijas sistēmu drošība ļaus efektīvi īstenot virkni papildu politiku, kam ir tieša ietekme uz vienotā tirgus pilnveidi un kas tieši ietekmē visu Eiropas iedzīvotāju ikdienas dzīvi un labklājību.

Vienots augsts aizsardzības līmenis cilvēkiem, kuri ziņo par ES noteikumu pārkāpumiem darba kontekstā, uzlabos darbinieku aizsardzību, tostarp darbinieku veselību un drošību, atbilstoši Komisijas mērķiem, ko īpaši tiecas sasniegt ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru³¹. Aizsardzība ietvers visas personas, kas pakļautas ar darbu saistītas atbilstošās riskam, kad tās ziņo, tostarp darbiniekus, pašnodarbinātas personas, brīvīguma darbiniekus, darbuuzņēmējus un piegādātājus, kā arī brīvprātīgos un nealgotos praktikantus. Aizsardzību nodrošinās arī trauksmes cēlējiem pārrobežu situācijās, kuri pašreiz pastāvošo atšķirību starp valstu noteikumiem dēļ riskē “izkrist cauri spraugām” un ciest no atbilstošas aizsargāt sabiedrības intereses.

Darba kultūrai kopumā būtu jāgūst labums no efektīviem ziņošanas kanāliem un potenciālo trauksmes cēlēju palāvības, ka ziņošana ir droša un pieņemama. Trauksmes cēlēju aizsardzības noteikumiem ir jābūt ieviestiem līdztekus spēkā esošiem ES noteikumiem: i) par vienlīdzīgu attieksmi, kas pasargā pret viktimizāciju, atbildot uz sūdzību vai uz procesu, lai nodrošinātu atbilstību šim principam³² un ii) par aizsardzību pret uzmākšanos un drošību un veselību darbā³³, kur darbiniekiem ir tiesības aktualizēt jautājumus kompetentajās valstu iestādēs, ja

---

2017/0138 (CNS), par ko 2018. gada 13. martā ir panākta politiska vienošanās.

²⁸ Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 12. aprīļa direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2013/34/ES attiecībā uz ienākuma nodokļa informācijas atklāšanu, ko veic konkrēti uzņēmumi un filiāles, COM(2016) 0198 *final* — 2016/0107(COD).

²⁹ Priekšlikums Direktīvai, ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un Direktīvu 2009/101/EK, COM(2016) 450 *final* 2016/0208 (COD).

³⁰ Padomes Direktīva (ES) 2016/1164 (2016. gada 12. jūlijs), ar ko paredz noteikumus tādas nodokļu apiešanas prakses novēršanai, kas tieši iespaido iekšējā tirgus darbību (ar grozījumiem); Priekšlikums Direktīvai par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi, COM(2016) 0683 *final* — 2016/0336; Priekšlikums Direktīvai par kopējo uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi, COM(2016) 0685 *final* — 2016/0337.

³¹ Jo īpaši 5. princips (taisnīgi darba apstākļi) un 7.b princips (aizsardzība atlaišanas gadījumā) https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lv.

³² Direktīva 2006/54/EK (2006. gada 5. jūlijs) par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgas iespējas un attieksmi pret vīriešiem un sievietēm nodarbinātības un profesijas jautājumos (pārstrādāta redakcija); Direktīva 2004/113/EK (2004. gada 13. decembris), ar kuru īsteno principu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz pieeju precēm un pakalpojumiem, preču piegādi un pakalpojumu sniegšanu; Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju; Padomes Direktīva 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības.

³³ Direktīva 89/391/EK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā, OV L 183, 29.6.1989., 1. lpp. Autonomi pamatlīgumi, ko Eiropas

tie uzskata, ka veiktie pasākumi ir nepietiekami, lai garantētu drošību un veselību, un tādēļ nevar būt nostādīti nelabvēlīgā situācijā.

3. Trauksmes cēlēju efektīvas aizsardzības sistēma ES

Komisijas direktīvas priekšlikums izvirza minimālos trauksmes cēlēju aizsardzības standartus jomās, kurās ir skaidra ES dimensija un ietekme uz izpildi ir visstiprākā. Efektīva trauksmes cēlēju aizsardzība ir nepieciešama, lai uzlabotu Savienības tiesību aktu izpildi jomās, kurās:

- ES tiesību aktu pārkāpumi var izraisīt būtisku kaitējumu sabiedrības interesēm,
- ir noteikta nepieciešamība stiprināt izpildi, kā arī
- trauksmes cēļi atrodas privileģētā situācijā, lai atklātu pārkāpumus.

Tādējādi priekšlikums koncentrējas uz trauksmes cēļiem, kuri ziņo par prettiesiskām darbībām vai Savienības tiesību aktu pārkāpumiem šādās jomās: i) publiskie iepirkumi, ii) finanšu pakalpojumi, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana un terorisma finansēšana, iii) produktu drošība, iv) transporta drošība, v) vides aizsardzība, vi) kodoldrošums, vii) pārtikas un barības drošība, dzīvnieku veselība un labturība, viii) sabiedrības veselība, ix) patērētāju aizsardzība, x) privātās dzīves un personas datu aizsardzība un tīkla un informācijas sistēmu drošība. Tas attiecas arī uz pārkāpumiem, kas saistīti ar Savienības konkurences noteikumiem, pārkāpumiem, kas kaitē ES finanšu interesēm, kā arī, ņemot vērā to negatīvo ietekmi uz iekšējā tirgus pareizu darbību, uz uzņēmumu nodokļu noteikumu pārkāpumiem vai tādām vienošanām, kuru mērķis ir gūt nodokļu priekšrocību, kas ir pretrunā piemērojamo uzņēmumu nodokļu tiesību aktu priekšmetam vai mērķim.

Lai nodrošinātu, ka direktīvas darbības joma saglabājas aktuāla, Komisija īpašu uzmanību pievērš iespējamai vajadzībai jebkurā turpmākajā Savienības tiesību aktā, kurā ir nozīme trauksmes cēlēju aizsardzībai un kas var veicināt efektīvāku piemērošanu, paplašināt tā darbības jomu, ietverot papildu jomas vai Savienības tiesību aktus. To ņems vērā arī tad, kad Komisija ziņos par direktīvas īstenošanu.

Ierosinātās direktīvas minimālie standarti tiecas sasniegt konsekventi augstu trauksmes cēlēju aizsardzību visā ES. To mērķis ir nodrošināt, ka:

- potenciālajiem trauksmes cēļiem ir pieejami skaidri ziņošanas kanāli, lai ziņotu gan iekšēji (organizācijas iekšienē), gan ārēji (ārējai organizācijai),
- ja šādi kanāli nav pieejami vai nevar pamatoti sagaidīt, ka tie darbosies pienācīgi, potenciālie trauksmes cēļi var izmantot publisku izpaušanu,
- kompetentajām iestādēm ir pienākums rūpīgi izvērtēt saņemtos ziņojumus un sniegt trauksmes cēļiem atgriezenisko informāciju,
- atriebība tās dažādajās izpausmēs ir aizliegta un sodāma,
- ja trauksmes cēļi cieš no atriebības, viņiem ir viegli pieejamas bezmaksas konsultācijas, viņu rīcībā ir piemēroti aizsardzības līdzekļi, piemēram, pagaidu aizsardzības līdzekļi, lai apturētu notiekošu atriebību, piemēram, personas aizskaršanu darba vietā, vai novērstu atlaišanu no darba, gaidot potenciāli ieilgušas tiesvedības rezultātus, pierādīšanas pienākums ir mainīts tā, lai personai, kura ceļ prasību pret trauksmes cēlēju, ir jāpierāda, ka tā neatriebjas par trauksmes celšanu.

Šie minimālie standarti arī sniedz garantijas, lai:

---

sociālie partneri parakstīja 2007. gada 26. aprīlī par uzmākšanās un vardarbības novēršanu darbavietā, bet 2004. gada 8. oktobrī par stresu, kas saistīts ar darbu.

- aizsargātu atbildīgu trauksmes celšanu, kuras patiesais mērķis ir aizsargāt sabiedrības intereses,
- proaktīvi atturētu no ļaunprātīgas trauksmes celšanas un novērstu nepamatotu kaitējumu reputācijai,
- pilnībā ievērotu to personu tiesības uz aizstāvību, uz ko attiecas ziņojumi.

Proti:

- trauksmes cēlēji var saņemt aizsardzību, ja viņiem ir bijis pamatots iemesls uzskatīt, ka paziņotā informācija ziņošanas laikā bija patiesa,
- parasti trauksmes cēlējiem ir pienākums vispirms izmantot iekšējos kanālus, ja šie kanāli nedarbojas vai nebūtu pamatoti sagaidīt, ka tie darbosies, piemēram, ja iekšējo kanālu izmantošana varētu apdraudēt kompetento iestāžu izmeklēšanas darbību efektivitāti, tie var ziņot šīm iestādēm un pēc tam sabiedrībai/plašsaziņas līdzekļiem, ja nav veikta piemērota rīcība, kā arī īpašos apstākļos, piemēram, ja sabiedrības interesēm pastāv nenovēršams vai acīmredzams apdraudējums,
- dalībvalstis paredz samērīgas sankcijas, lai atturētu no ļaunprātīgas vai neatbilstošas ziņošanas vai izpaušanas,
- personas, uz kurām attiecas ziņojumi, pilnībā bauda nevainīguma prezumpciju, tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību un taisnīgu tiesu un tiesības uz aizstāvību.

Atbalsts un citi pasākumi ES līmenī

Papildus ierosinātajā direktīvā paredzētajiem minimālajiem standartiem Komisija atbalsta efektīvu trauksmes cēlēju aizsardzību ar citiem pasākumiem.

Komisija, strādājot, lai aizsargātu žurnālistus un plašsaziņas līdzekļu brīvību, un pēc Eiropas Parlamenta iniciatīvas šobrīd līdzfinansē projektus, ko organizē Eiropas Preses un plašsaziņas līdzekļu centrs. Projekti sniedz praktisku un juridisku palīdzību žurnālistiem, kuri ir apdraudēti, un digitālās paš aizsardzības apmācību žurnālistiem. Kopš 2018. gada februāra tie ietver finansēšanas shēmu pārrobežu pētnieciskajiem žurnālistiem³⁴. Tāpat Komisija finansē Plašsaziņas līdzekļu plurālisma uzraugu — projektu, ar ko novērtē riskus plašsaziņas līdzekļu plurālismam ES, izmantojot tādas rādītājus kā vārda brīvības aizsardzība, žurnālistikas standarti un žurnālistu aizsardzība³⁵.

Komisija ar pretkorupcijas pieredzes apmaiņas programmas³⁶ starpniecību ir arī veicinājusi paraugprakses apmaiņu visā ES un finansējumu projektiem, kas ļauj trauksmes cēlējiem gūt labumu no labākas informācijas par viņu juridiskajām tiesībām un pienākumiem, iegūt piekļuvi drošiem un uzticamiem kanāliem, kur ziņot par pārkāpumiem, un saņemt atbilstošu organizatorisko atbalstu. Piemēram, viena no prioritātēm pašreizējā aicinājumā iesniegt priekšlikumus Iekšējās drošības fonda sadaļas “Policija” ietvaros attiecībā uz korupcijas novēršanu ir sekmēt rīkus pilsoniskai uzraudzībai un pētnieciskai žurnālistikai, kā arī

³⁴ Parlamenta sagatavošanas darbības ietvaros saistībā ar pārrobežu pētniecisko žurnālistiku EUR 1 miljons tika piešķirts Eiropas Preses un plašsaziņas līdzekļu brīvības centram, lai veiktu šīs darbības. Projekts tika uzsākts 2018. gada 1. februārī.

³⁵ <http://cmpf.eu.europa.eu/media-pluralism-monitor/>

³⁶ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/experience-sharing-programme/index_en.htm

atbalstam trauksmes cēlējiem ar tehnisku un juridisku palīdzību³⁷. Komisija arī turpinās uzraudzīt dalībvalstu centienus cīņai pret korupciju, tostarp trauksmes cēlēju aizsardzību, Eiropas pusgada ietvaros.

Komisija uzskata, ka ES noteikumu efektīvas izpildes stratēģijas ietvaros³⁸ svarīga nozīme ir Eiropas ombudu tīklam. Šo tīklu koordinē Eiropas Ombuds, un tajā apvienoti valstu un reģionālie ombudi ar mērķi veicināt labu pārvaldību ES tiesību aktu piemērošanā. Šā tīkla dalībnieki savas kompetences ietvaros var izskatīt sūdzības sliktas pārvaldības gadījumos par bezdarbību pēc trauksmes cēlēju ziņojumiem, proti, gadījumos, kad trauksmes cēlēju ziņojumiem neseko pienācīga izmeklēšana un turpmāki pasākumi valsts līmenī. Eiropas Ombuds var sagatavot ziņojumu par informāciju, ko iesniedz tīkla dalībnieki par darbībām un pārbaudēm attiecībā uz trauksmes cēlēju aizsardzību, un nosūtīt ziņojumu Komisijai un Parlamentam.

Tāpat Komisija atbalstīs dalībvalstis, tām transponējot direktīvu, lai nodrošinātu pēc iespējas lielāku konsekvenci. Komisija organizēs divpusējas tikšanās ar dalībvalstu iestādēm, lai pārrunātu jautājumus, kas rodas valsts līmenī, un sniegtu platformu, kurā tie var apmainīties ar informāciju par transponēšanu un dalīties ar pieredzi un speciālām zināšanām.

4. Dalībvalstu pasākumi

Ceļā uz visaptverošu trauksmes cēlēju aizsardzību dalībvalstīs

Trauksmes cēlēju aizsardzība nodrošina pievienoto vērtību attiecībā uz ES tiesību aktu piemērošanu noteiktās jomās, taču sabiedrības interešu aizsardzības ieguvumi ir plašāki un pārsniedz ES tiesību telpu. Tāpēc daudzas dalībvalstis ir ieviesušas valsts tiesību aktus trauksmes cēlēju aizsardzībai. Lai pieeja trauksmes cēlēju aizsardzībai būtu efektīva un visaptveroša, ir nepieciešama juridiskā noteiktība un konsekventa pieeja, piemēram, krāpšanas, korupcijas un citu prettiesisku darbību, kas ietekmē valsts budžetus, tostarp valsts līdzekļus, apkarošanai. Gatavojoties ierosinātās direktīvas pieņemšanai, Komisija rosina dalībvalstis piemērot Eiropas Padomes principus, kas izklāstīti iepriekš minētajā ieteikumā un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā par tiesībām uz vārda brīvību. Līdztekus ierosinātajā direktīvā paredzētajiem principiem tie var kalpot kā kopēja sistēma tām dalībvalstīm, kas pamatā konsekventi vēlas nodrošināt efektīvu trauksmes cēlēju aizsardzību, tostarp ietverot jomas, uz ko priekšlikums neattiecas.

Visaptveroši un konsekventi valsts noteikumi trauksmes cēlēju aizsardzības jomā nodrošina vairākus ieguvumus.

- Tie uzlabo pārskatatbildību, pārredzamību un labu pārvaldību un sekmē cīņu pret korupciju.
- Tie uzlabo ieguldījumu vidi un vairo uzticību valsts iestādēm.
- Tie sniedz iedzīvotājiem nepieciešamo skaidrību juridisko noteiktību par pieejamo aizsardzību, pārliecinot potenciālos trauksmes cēlējus un mudinot tos izteikties.

Informētības veicināšana

³⁷ <https://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/opportunities/isfp/topics/isfp-2017-ag-corrupt.html>

³⁸ Iepriekš minētais paziņojums “ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu”.

Pieredze valsts līmenī un pieejamie pierādījumi liecina, ka noteikumiem par trauksmes cēlēju aizsardzību ir efektīvi jāveicina informētība. Papildus ierosinātās direktīvas pieņemšanai Komisija rosina dalībvalstis apsvērt papildu pasākumus, tostarp praktiskus, piemēram, informētības veicināšanu un informāciju plašākai sabiedrībai. Mērķis būtu:

- veicināt pozitīvu priekšstatu par trauksmes cēlējiem kā cilvēkiem, kuri rīkojas sabiedrības labā un izrādot lojalitāti organizācijai un sabiedrībai, kā arī
- sniegt vispārēju informāciju par pieejamiem ziņošanas kanāliem un aizsardzību³⁹.

Efektīva trauksmes cēlēju aizsardzība vietējā līmenī var gūt labumu arī no mērķtiecīgākiem, īpaši pielāgotiem pasākumiem. Iedvesmu var smelties no spēkā esošiem starptautiskajiem standartiem un ieteikumiem⁴⁰ un no pasākumiem, kas veikti dažādos nacionālos kontekstos.

Norādījumi darba kontekstam

Darbiniekiem valsts un privātās organizācijās, kā arī visu citu kategoriju personām, kuras nonāk saskarē ar šādām organizācijām darba kontekstā, ir nepieciešama ērti izmantojama informācija par noteikumiem, lai viņi izprastu to nozīmi un praktiskās sekas⁴¹. Publiski un viegli pieejams iestāžu saraksts, kurā norādīts, kura iestāde vislabāk var risināt konkrēto jautājumu, ņemot vērā tās nozīmi un pilnvaras, var arī sekmēt juridisko noteiktību potenciālajiem trauksmes cēlējiem⁴².

Norādījumi darba devējiem gan valsts, gan privātās organizācijās var palīdzēt viņiem izprast savas tiesības un pienākumus, izstrādājot un īstenojot ziņošanas kārtību, apstrādājot un izmeklējot ziņojumus un novēršot un risinot atriebību⁴³.

Pat ja tiesību akti, politikas un pamatnostādnes pastāv, iespējamiem trauksmes cēlējiem var rasties jautājumi par to, kā tie piemērojami konkrētajam gadījumam. Neatkarīgas valsts iestādes⁴⁴ vai pilsoniskā sabiedrība⁴⁵ un arodbiedrības, iespējams, bez maksas vai ar valsts atbalstu var sniegt konsultāciju vai atbalsta pakalpojumus trauksmes cēlējiem.

---

⁴⁰ Piemēram, papildus Eiropas Padomes Ieteikumam par trauksmes cēlēju aizsardzību ESAO (2016) Ziņojums, ar ko apņemas nodrošināt efektīvu trauksmes cēlēju aizsardzību <http://www.oecd.org/corporate/committing-to-effective-whistleblower-protection-9789264252639-en.htm>, ANO Resursu norādes par labu praksi ziņotāju aizsardzībā https://www.unodc.org/documents/corruption/Publications/2015/15-04741_Person_Guide_eBook.pdf; G20 Paraugprakses un pamatprincipu apkopojums tiesību aktiem trauksmes cēlēju aizsardzības jomā [https://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/publicationsdocuments/2/; Transparency International](https://www.oecd.org/g20/topics/anti-corruption/publicationsdocuments/2/;Transparency%20International%20-%20International%20Principles%20for%20Whistleblower%20Legislation) "International Principles for Whistleblower Legislation" (2013), 2003. gada ESAO Ieteikums par pamatnostādēm sabiedrisko pakalpojumu konfliktu risināšanai <http://www.oecd.org/development/governance-development/33967052.pdf> un "Best practice guide for whistleblowing legislation" (2018) <https://www.transparency.org/whatwedo/publication/international-principles-for-whistleblower-legislation>.

⁴¹ Piem., *UK Government Whistleblowing* "Guidance for employees" <https://www.gov.uk/whistleblowing>; Īrijas 1990. gada Rūpniecisko attiecību likums (Prakses kodekss par 2014. gada Likumu par aizsargātu izpaušanu) darba devējiem, darbiniekiem un to pārstāvjiem <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2015/si/464/made/en/print>.

⁴² Piem., "Whistleblowing: list of prescribed people and bodies" AK <https://www.gov.uk/whistleblowing>

⁴³ Piem., iepriekš minētais Īrijas Prakses kodekss par 2014. gada Likumu par aizsargātu izpaušanu, un *UK Government Whistleblowing "Guidance and code of practice for employers"* <https://www.gov.uk/whistleblowing>.

⁴⁴ Piemēram, kā *Défenseur des Droits* Francijā vai Trauksmes cēlēju iestāde Nīderlandē.

⁴⁵ Kā piemērus var minēt trauksmes celšanas labdarības organizāciju *Public Concern at Work* AK un *Transparency International*, kas nodrošina atbalsta un juridisko konsultāciju centrus visā pasaulē.

Atbalsts uzņēmumiem, jo īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem

Norādījumi uzņēmējdarbībai un ražošanai var palīdzēt uzņēmumiem, novēršot un risinot reputācijas un rezultātu kaitējumu. Labas prakses kodeksi var palīdzēt panākt konsekventu paraugprakses līmeni visās organizācijās un palīdzēt uzņēmumiem izstrādāt trauksmes celšanas politikas, kas pielāgotas organizācijas lielumam⁴⁶. Šādus kodeksus ir izstrādājuši starptautiskā⁴⁷ un valstu kontekstā gan privātas⁴⁸, gan valsts organizācijas⁴⁹.

MVU, kas izveido un/vai pārvalda ziņošanas kanālus, var būt nepieciešams materiāls, tehnisks vai cits praktisks atbalsts. Dalībvalstis varētu, piemēram, uzdot organizācijai pienākumu nodrošināt ziņošanas kanālus šādiem uzņēmumiem⁵⁰. MVU var arī rosināt apkopot resursus, lai dalītos (ārēji) ar konfidenciāliem padomniekiem un izmeklēšanas kapacitāti. Darba devēju organizācijas un arodbiedrības, nozarēm specifiskas biedrības, jumta un profesionālās organizācijas arī var rosināt sniegt atbalstu, uzņemoties un centralizējot lomu, kurā tie nodrošina uzticības personas/juridiskos speciālistus, lai sniegtu padomus, saņemtu ziņojumus un pat veiktu izmeklēšanu.

Norādījumi valsts iestāžu darbiniekiem

Norādījumi var sniegt labumu arī darbiniekiem valstu iestādēs, kas saņem un apstrādā trauksmes cēlēju ziņojumus. Šādas iestādes var būt, sākot ar nodokļu iestādēm, līdz regulatīvām aģentūrām vides aizsardzības un pārtikas drošības jomā. Norādījumi var palīdzēt tām izprast savu lomu un pienākumus attiecīgajā jomā un sniegt labu praksi, kas pārsniedz likumdošanas ietvarus⁵¹.

Apmācība

Neapšaubāmi īpaši atlasītiem darbiniekiem kompetentajā iestādēs, kas saņem un apstrādā ziņojumus ir nepieciešama atbilstoša apmācība⁵². Arī valsts amatpersonas var vispārīgi gūt labumu no apmācības, kas ir daļa no instruktāžas un apmācības darba vietā par integritātes

⁴⁶ Piemēram, praktiskie norādījumi MVU, ko izstrādājusi Francijas Uzņēmējdarbības konfederācija *MEDEF* par to, kā izpildīt Francijas tiesību aktos trauksmes cēlēju aizsardzības jomā paredzētos pienākumus, tostarp par iekšējo ziņošanas kanālu izveidi <http://www.medef.com/uploads/media/node/0001/13/7365147ef346ac642e4b03566a9b94306eee839f.pdf>.

⁴⁷ Piemēram, ESAO, *UNODC* un Pasaules Bankas izstrādātā rokasgrāmata “Anti-corruption ethics and compliance handbook for business”, (2013) <http://www.oecd.org/corruption/Anti-CorruptionEthicsComplianceHandbook.pdf> Starptautiskās tirdzniecības kameras pamatnostādnes par trauksmes celšanu. (2008) <https://iccwbo.org/publication/icc-guidelines-on-whistleblowing/> un ESAO Pamatnostādnes daudznaicionāliem uzņēmumiem (2011) <https://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecdguidelinesformultinationalenterprises.htm>.

⁴⁸ Piemēram, *Public Concern at Work* sadarbībā ar *British Standards Institution* izstrādātais *Whistleblowing arrangements Code of practice* (2008) [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-386-5339?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/0-386-5339?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&bhcp=1).

⁴⁹ Piemēram, Nīderlandes Trauksmes cēlēju iestādes Praktiskās pamatnostādnes saistībā ar integritāti praksē, jo īpaši “Ziņošanas kārtība” un “Ceļā uz ētisku kultūru” <https://huisvoorklokkenluiders.nl/whistleblowers-authority-huis-voor-klokkenluiders-english/>; un iepriekš minētais *UK Whistleblowing “Guidance and code of practice for employers”*.

⁵⁰ Iepriekš minētā 2014. gada Eiropas Padomes Ieteikuma par trauksmes cēlēju aizsardzību 62. punkts.

⁵¹ Piemēram, AK *Prescribed Persons guidance* un Īrijā: *Guidance for the purpose of assisting public bodies in the performance of their functions*.

⁵² Īrijā ir iespējams valsts struktūrām saņemt apmācības par to, kā risināt aizsargātas izpaušanas <https://irl.eu-supply.com/app/rfq/publicpurchase.asp?PID=112518>

standartiem⁵³. Norādījumi privātajam sektoram arī var izvirzīt minimālos apmācības standartus organizācijām un uzlikt darba devējiem pienākumu atbilstoši veicināt politiku darbinieku vidū⁵⁴. Tiesnešu un juristu apmācības var būt sevišķi svarīgas, lai nodrošinātu tiesību aktu efektīvu īstenošanu.

5. Secinājumi

Stabila trauksmes cēlēju aizsardzība pilnveidotu ES līdzekļu kopumu, lai stiprinātu ES tiesību aktu pareizu piemērošanu un pārredzamības, labas pārvaldības, pārskatatbildības un vārda brīvības ievērošanu, kas ir vērtības un tiesības, uz ko balstās ES.

Komisija ierosina **līdzsvarotu pasākumu kopumu ES līmenī** noteiktās jomās, kam ir skaidra ES dimensija un kurās ietekme uz izpildi ir visspēcīgākā, trauksmes cēlji ziņo reti un neatklāti ES tiesību aktu pārkāpumi var radīt nopietnu kaitējumu sabiedrības interesēm. Līdzsvarotu pieeju nodrošina arī attiecībā uz valstu iestāžu un uzņēmumu, jo īpaši mazo un mikrouzņēmumu, sloga ierobežošanu. Visbeidzot, ierosinātā direktīva rada līdzsvaru starp nepieciešamību pasargāt trauksmes cēlētājus un tos, uz kuriem attiecas ziņojumi, lai novērstu ļaunprātīgu izmantošanu.

Trauksmes cēlēju aizsardzības noteikumu ieviešana ES līmenī veicinātu Savienības finanšu interešu aizsardzību un nodrošinātu vienlīdzīgus darbības noteikumus, kas nepieciešami, lai vienotais tirgus funkcionētu pienācīgi un uzņēmumi spētu darboties godīgas konkurences vidē.

Lai gan ES līmenī saskaņā ar subsidiaritātes principu ierosinātā direktīva paredz mērķtiecīgus trauksmes cēlēju aizsardzības pasākumus, lai nodrošinātu Savienības tiesību aktu izpildi noteiktās jomās, Komisija aicina dalībvalstis, tām transponējot direktīvu, apsvērt iespēju paplašināt tās piemērošanas jomu, ietverot citas jomas, un vispārīgāk — nodrošināt visaptverošu un vienotu sistēmu valsts līmenī.

Visaptveroša pieeja ir neaizstājama, lai atzītu trauksmes cēlēju būtisko pienesumu prettiesiskas rīcības, kas kaitē sabiedrības interesēm, novēršanā un risināšanā, un lai nodrošinātu, ka visā ES viņi ir pienācīgi aizsargāti. Trauksmes cēlēju aizsardzībai ir nepieciešama visu ES iestāžu, dalībvalstu un ieinteresēto personu pilnīga iesaistīšanās un kopīgi centieni.

---

⁵³ Skatīt ESAO *Recommendation on Public Integrity* (2017) <http://www.oecd.org/gov/ethics/Recommendation-Public-Integrity.pdf>

⁵⁴ Skatīt *Transparency International* ieteikumu iepriekš minētajā 2018. gada “Best practice guide for whistleblowing legislation”.